

Castell de Coaner

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Nucli de Coaner. Demarcació de Coaner
Emplaçament	Ctra. C-55, sortida 17 i prendre camí de Coaner (a la fàbrica Jover). Seguir uns 2 km
Alçada:	388

Coordenades:

Latitud:	41.83267
Longitud:	1.71319
UTM Est (X):	393150
UTM Nord (Y):	4631998

Classificació

Número de fitxa	08229 - 409
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval
Segle	X-XIV
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Restaurat el 2001
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Defensa
Observacions protecció:	BCIN (reg. 1507-MH-ZA)
Data aprovació:	dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari	Sí: IPA 1703 CCAA. 9866
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Simbòlic
Titularitat	Privada

Titular: 3221201CG9332S0001QA
Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dv., 20/10/2017 - 02:00

Descripció

Antic castell del qual en resta una torre circular i els fonaments d'unes estances adjacents que devien correspondre a l'habitatge del castlà. Està situat sobre un turó rodejat en part de penya-segats i al costat de la masia de can Serra i de l'església parroquial de Coaner. La torre de Coaner és una construcció creada per a la defensa col·lectiva i un bon exemple dels primers castells de torre circulars. Té una alçada de 16,4 m i un diàmetre exterior de 7,3 m. Exteriorment es troba ben conservada i pràcticament no té obertures. La porta, com era habitual, es troba a una alçada considerable, en aquest cas a uns 7 m de terra, al nivell del primer pis i encarada a llevant. Té els brancals avançats respecte l'arc, essent l'obertura exterior de la porta més ampla que a l'extrem inferior. El parament és fet amb pedres trencades, sense escairar ni polir, unides amb morter de calç i disposades en filades, per bé que en alguns trams sembla perdre la regularitat. S'aprecia una clara línia de separació entre la part més alta i la part baixa, que podria correspondre a la separació entre dos pisos. A la part superior es mantenen encara els merlets com a element defensiu. L'espai interior és ocupat pels baixos, dos pisos i un terrat superior. La separació dels nivells superiors ve donada per dues arcades situades al centre de la torre que van d'una banda a l'altra. A les parets del pis que correspon al nivell de la porta, sobre l'arrebossat de morter de calç, es conserven una sèrie d'interessants grafitis, datats als segles XIII o XIV. Representen bàsicament diversos vaixells i una construcció. Sobre un carreu de l'arcada, també hi ha gravada una escena amb animals. Les excavacions realitzades l'any 2001 han posat el descobert dues estances al costat nord, gairebé adossades al mas de can Serra, i vestigis del recinte murat que envoltava la torre. Aquests treballs van permetre documentar sis fases evolutives del conjunt. S'hauria iniciat a la segona meitat del segle X, moment en què s'aixecà la torre amb els merlets inclosos. Al segle XI hi hauria la primera expansió del recinte fortificat, mentre que al llarg de l'edat mitjana es farien contínues reformes fins al 1300, quan es remodelaria la torre i el castell. Entorn d'aquests anys es van realitzar els grafitis. A partir del segle XVII el castell s'aniria abandonant com a lloc residencial.

Història

Alberto López Mullor, del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, l'any 1995 va trobar en aquest indret abundant ceràmica ibèrica, per la qual cosa és del tot probable que, com succeeix en molts altres casos, el castell medieval estigui situat sobre en antic poblat o oppidum ibèric. Alguns historiadors creuen que, abans de la construcció de la torre de pedra actual, a la segona meitat del segle X, ja hi havia en aquest indret alguns tipus de fortificació més precària. Segons J BASTARDAS (2014) es tractaria d'un dels castells que en un document de l'any 955 s'esmenten amb el terme Terra Gardila (terra de guàrdies). El primer esment documental del castell com a tal és de l'any 960 amb el nom de Quovece negro, i formava part del comtat de Berga, com gairebé tota la vall de la riera de Coaner, on es situava la marca de Berga (a la riba dreta del riu Cardener). Era un castell termenat. El domini eminent pertanyia als comtes de Cerdanya, i després de l'estrucament d'aquesta dinastia als comtes de Barcelona. Segons les excavacions arqueològiques, la construcció de la torre de pedra devia fer-se en aquesta segona meitat del segle X, una mica abans de la consagració de l'església de Sant Julià, l'any 1024. El feudatari comtal del castell (que apareix amb el nom de Codener) era el senyor de Catelladral, Ramon Bernat de Castelladral, que entre el 1068 i 1135 jurà fidelitat a quatre comtes diferents per aquest castell. Després apareix una família anomenada Coaner, si bé semblen més uns castllans que uns feudataris comtals. L'any 1319 apareix, també amb la funció de castlà, Arnau de Vernet. El segle XIV el castell entrà en un seguit de

vendes i recompres reials molt habitual en aquest període. Així, el 1381, el rei Pere el Cerimoniós va vendre el castell al noble Francesc de Perellós junt amb altres de la vegueria del Bages. Més tard, els habitants de Santpedor van comprar el 1400 aquest conjunt de castells i viles, i el 1424 van vendre al comte de Cardona la jurisdicció dels castells de Coaner i Torroella. Per tant, la casa comtal de Cardona esdevingué senyora del castell de Coaner i l'incorporà al seu comtat, on es va mantenir fins a l'extinció dels senyorius. Entorn del segle XVI al costat del castell es formà un mas, que a mitjans d'aquest segle estava sota el domini del mas Soler Nou, molt proper. L'any 1555 amb el casament entre Constança Solernou (que va rebre aquest i altres masos com a dot) i Narcís Torras de Serrateix en funda la nissaga dels propietaris de can Serra, que és el nom d'aquesta masia, propietària actualment del castell. L'any 2001 el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, en col·laboració amb l'Ajuntament de Sant Mateu de Bages, portà a terme una intervenció arqueològica a la torre en el marc del projecte de restauració i consolidació de la mateixa.

Bibliografia

BASTARDAS, Josep (2014). De les terres de Domenic als termes de Castelltallat, Fals i Camps. Una visió històrica sobre els dominis senyorials d'aquest territori des de l'època carolíngia fins a l'època moderna (ss. X-XVI). Treball inèdit. BENET, Albert; DUOCASTELLA, Anna M. (1988). "Sant Mateu de Bages", Història del Bages, Manresa, Parcir Edicions Selectes, p. 408. BENET, Albert; MAZCUÑAN, Alexandre; JUNYENT, Francesc (1984). "Castell de Coaner", Catalunya Romànica, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 461-465. BOLÒS, J (1997). Castells de la Catalunya Central. Angle editorial. Fundació Caixa Manresa. CABAÑERO, B (1996). Los castillos catalanes del siglo X. Circunstancias históricas y cuestiones arquitectónicas. Saragossa. CATALÀ, Pere; A.P. (1976). "Castells de Sant Mateu de Bages -o de les Planes-, Salo, Meià i Claret"; Els Castells catalans, vol. V. Barcelona, Rafel Dalmau Editors, p. 759 - 771. Pujades, J. (2001): Memòria de l'excavació arqueològica desenvolupada l'any 2001 al Castell de Coaner. Núm. mem. 3723. COMAS ARS, Bernat (2010, 2011). "Retalls de Coaner (part 1, part 2)", web Amics de Coaner (<http://www.amicsdecoaner.org>) SITJES MOLINS, Xavier (2013). Els castells i torres medievals del Bages, Centre d'Estudis del Bages, Col·lecció Monogràfics, 29, Manresa, p. 60-63 VILADÉS LLORENS, Ramon (2012). D'un temps d'un país. El Semís de Coaner. La Patumaire Edicions, Berga (edició particular), p. 52-55.

